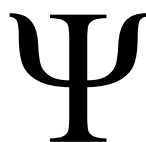

Výskumný ústav detskej psychológie a patopsychológie

VYHODNOTENIE

**kontraktu (č. 0029/2008) uzavretého medzi Ministerstvom školstva SR
a Výskumným ústavom detskej psychológie a patopsychológie (VÚDPaP)
na riešenie vedecko-výskumných úloh v roku 2008**

Bratislava, apríl 2009

Úvod

Objem finančných prostriedkov určených na riešenie vedecko-výskumných úloh v roku 2008 bol stanovený v rozpočtovej kapitole MŠ SR (schválenej vládou i parlamentom SR) vo výške 20 936 mil.Sk. Táto čiastka, zahŕňajúca osobné náklady, služby a nákupy bola zakotvená v Kontrakte č. 0029/2008, ktorý vymedzuje organizačné, obsahové a finančné vzťahy medzi ústredným orgánom štátnej správy a ústredne riadenou organizáciou.

Všeobecná charakteristika plnenia kontraktu

V súlade s článkom III. kontraktu obe zúčastnené strany uplatňovali svoje práva a plnili záväzky:

- Ministerstvo školstva SR zabezpečilo financovanie predmetu činnosti.
- Ministerstvo školstva poskytlo odbornú pomoc a informácie potrebné na riešenie úloh.
- Ministerstvo školstva uplatnilo právo na priebežnú kontrolu plnenia úloh jedenkrát štvrťročne prostredníctvom účasti svojho zástupcu na zasadaniach Ústavnej rady VÚDPaP.
- VÚDPaP predkladal výstupy riešenia úloh v požadovanej kvalite a v termínoch stanovených Plánom hlavných úloh na rok 2008.
- VÚDPaP neprekročil kontraktom dohodnutý rozpočet.
- VÚDPaP dodržal náklady stanovené na riešenie jednotlivých úloh.

Plnenie kontraktovaných úloh realizovali zamestnanci ústavu predovšetkým výskumnými, prieskumnými a publikačnými aktivitami (konštruovanie výskumných a psychodiagnostických metodík, ich overovanie a štandardizácia, vyhodnocovanie nimi získaných údajov, štatistické spracovanie a publikovanie výsledkov v odborných periodikách a na odborných podujatiach), ďalej školiacimi, supervíznymi, expertíznymi, lektorskými, koordinačnými, metodickými a organizačnými aktivitami (zvyšovanie odborných kompetencií zamestnancov škôl a školských zariadení) a aktivitami zameranými na konkrétnu pomoc deťom so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami a ich rodičom (psychodiagnostika mimoriadne nadaných detí, psychodiagnostika a psychoterapia hendikepovaných detí, detí zo znevýhodneného sociálneho prostredia i detí ohrozených sociálnou patológiou, vyhotovovanie individuálnych výchovno-vzdelávacích programov pre integrované deti).

Vecné plnenie kontraktovaných úloh (čl. IV.)

Jednotlivé úlohy zakotvené v Kontrakte boli z obsahového hľadiska projektované tak, aby reagovali na priority *Programového vyhlásenia vlády SR v oblasti školstva a vedy* z roku 2006. Zároveň úlohy reagovali na požiadavky *Národného programu výchovy a vzdelávania*, najmä tie jeho časti, ktoré pojednávajú o možnostiach využitia psychologickéj vedy vo výchovnom pôsobení na osobnosť mladého jednotlivca. Dôraz sa kládol na systematický rozvoj jednotlivca, najmä jeho poznávacích schopností (kognitivizácia), emocionality (emocionalizácia), prosociálneho správania (socializácia), schopnosti prevziať zodpovednosť za seba a riadiť sám seba (autoregulácia), schopnosti tvorivého riešenia problémov (kreativizácia) a vôle k sústavnému zdokonaľovaniu sa a sebarozvoju (motivácia). Značná časť úloh bola koncipovaná tak, aby ich výsledky boli využiteľné pri plnení zámerov *Koncepcie pedagogicko-psychologického poradenského systému a jeho implementácie do prax*, ktorú schválila vláda SR v roku 2007.

Kontraktované úlohy zároveň odrážali aktuálnu potrebu zvýšenej pozornosti jednotlivým skupinám detskej populácie – deťom so špeciálnymi edukačnými potrebami (hendikepovaným deťom so sensorickým, mentálnym alebo telesným postihom), deťom ohrozeným sociálnou patológiou a závislosťami, ďalej mimoriadne nadaným deťom i deťom vyrastajúcim v málo podnetnom sociálnom prostredí.

1. Úlohy schválené Vedeckou grantovou agentúrou

Metódy evalvácie poradenských zariadení preventívnych programov v integrovanom systéme preventívnej a poradenskej psychologickéj starostlivosti o deti a mládež

V rámci riešenia grantovej úlohy bola vypracovaná definitívna verzia modelu integrovaného algoritmickeho systému psychologickéj, pedagogickéj a sociálnej činnosti preventívnych a poradenských zariadení v nadväznosti na model troch integrovaných kategórií (prevencia, intervencia a rozvíjanie) multidisciplinárneho (t.j. pedagogického, psychologického a sociálneho) poradenstva v kontexte normálnej distribúcie javu, ktorý je jeho predmetom.

Úloha bola ukončená záverečnou správou, prostriedky stanovené kontraktom na jej riešenie boli využité efektívne.

Sociálna začlenenosť detí s narušenou komunikačnou schopnosťou a možnosti jej ovplyvňovania v procese školskej integrácie

Na základe komplexnej diagnostiky sociálneho statusu a sociálnych kompetencií individuálne integrovaných žiakov so sluchovým postihnutím a narušenou komunikačnou schopnosťou možno konštatovať, že ich sociálne začlenenie v kolektíve intaktných spolužiakov je problematické. Aj keď tieto deti disponujú veku primeranými sociálnymi zručnosťami bývajú v triede prehliadané, majú minimálny vplyv na jej dianie, užšie sociálne vzťahy vytvárajú ojedinele, prevažne so žiakmi, ktorí taktiež nie sú v kolektíve prijímaní. Nevytvárajú ani kamarátstva za účelom zdieľania navzájom medzi sebou. V postojoch počujúcich spolužiakov prevláda ľahostajnosť, formálny záujem, ale aj jasne formulovaný

negatívny postoj. V experimentálnych triedach sa realizovala a overovala účinnosť zážitkového interaktívneho programu na rozvoj rovesníckych vzťahov. Predbežné výsledky svedčia o jeho pozitívnom efekte.

Práca na úlohe pokračuje, prostriedky stanovené kontraktom na jej plnenie boli využité efektívne.

Spokojnosť so životom a sebaocenenie u intaktných a hendikepovaných detí a adolescentov z pohľadu pozitívnej psychológie a možnosti psychologickej intervencie

V rámci výskumného projektu išlo o skúmanie niektorých osobných indikátorov (spokojnosť so životom, osobná pohoda), sociálnych determinánt (rodina, škola) a osobnostných dimenzií relevantných kvalite života v období detstva a adolescencie u intaktných i hendikepovaných jedincov. Výsledky ukazujú, že primárnym zdrojom kvality života je rodina - láskavé citové zázemie, jasne formulované pravidlá a povinnosti, rešpektovanie individuality dieťaťa, vysoká miera súdržnosti, prosociálne správanie rodiny a hľadanie podpory pri riešení problémov. V škole pozitívne pôsobí tolerancia a úcta k dieťaťu, motivovanie pochvalou a povzbudením, trpezlivosť, dôslednosť a objektivita pri hodnotení. Pre hendikepovaných jedincov je zásadnou adekvátna integrácia, odstraňovanie predsudkov a účinná spolupráca s rodinou. Z hľadiska vlastností osobnosti sú relevantné citová stabilita, sebaúcta, zodpovednosť, zaujatosť činnosťou, percepcia osobného vplyvu, hodnotová orientácia, tvorivosť, prosociálnosť, a otvorenosť voči zážitkom.

Úloha bola ukončená záverečnou správou, prostriedky stanovené kontraktom na jej plnenie boli využité efektívne.

2. Úlohy zadané Sekciou regionálneho školstva

Koordinácia a metodická podpora aktivít zameraných na rozvoj nadania detí a mládeže

V roku 2008 sa začalo realizovať špecializačné inovačné štúdium *Edukácia intelektovo nadaných detí v základnej škole* (akreditácia MŠ SR č. 222/12473/2006/114/1), pracujú dve skupiny, spolu 36 frekventantov – učiteliek základných škôl, uskutočnilo sa päť stretnutí.

Uskutočnil sa workshop *Práca s testom WISC-III^{SK}*, ktorý je v súčasnosti (v kombinácii s ďalšími technikami) najvhodnejším nástrojom na diagnostiku intelektového nadania žiakov.

Pre MŠ SR sa vypracovala aktualizáciu troch pedagogických dokumentov týkajúcich sa edukácie intelektovo nadaných detí. Pre ŠPÚ sa vypracovali podklady k štátnym vzdelávacím programom pre žiakov s nadaním a ku vzorovým školským vzdelávacím programom pre žiakov s nadaním, spolu 6 materiálov.

Práca na úlohe pokračuje, prostriedky stanovené kontraktom na jej riešenie boli využité efektívne.

Metodické vedenie a koordinácia práce školských zariadení pôsobiacich v oblasti výchovného a psychologického poradenstva a prevencie

V rámci tejto úlohy sa zorganizovalo viacero metodických seminárov a kolokvií pre pracovníkov školského rezortu, dlhodobých systematických sociálno – psychologických výcvikov a supervíznych stretnutí (výcvik pre začínajúcich pracovníkov PPP/CVPP, supervízne stretnutie pracovníkov RDD, RDM, CVPP, PPP). V rámci edičnej činnosti sa vydali metodické materiály a pripravila sa webová stránka MVKVPPP. Poskytovali sa metodické služby a informácie pre CPPPaP v SR.

Bol zostavený osemčlenný tím „krajských odborníkov“ poverený budovaním metodických útvarov v CPPPaP a v nadväznosti na to bol vypracovaný návrh zásad budovania predmetných metodických útvarov.

Práca na úlohe pokračuje, prostriedky stanovené kontraktom na jej riešenie boli využité efektívne.

Vydávanie časopisu Psychológia a patopsychológia dieťaťa

Pre nedostatok príspevkov je vydávanie časopisu dlhodobo v časovom sklze. V roku 2008 sa ho podarilo čiastočne znížiť. Vyšli čísla 4/2007, 1-3/2008, do tlače sa pripravilo číslo 4/2008.

Práca na úlohe pokračuje, prostriedky stanovené kontraktom na jej riešenie boli využité efektívne.

Špecifiká kognitívneho vývinu rómskych detí

Išlo o longitudinálny výskum zameraný na sledovanie vývinu kognitívnych schopností a niektorých mimointelektových faktorov u rómskych detí. Zistilo sa, že príčinou preradenia detí do špeciálnych škôl nie je ani tak mentálne zaostávanie, ale znížená výkonnosť v školských zručnostiach a schopnostiach. Výskumné zistenia potvrdzujú, že rómske deti zlyhávajú v úlohách abstraktného uvažovania, či už verbálneho alebo abstraktno-vizuálneho. Ďalej sa zistilo, že rómske deti majú nedostatočne rozvinuté nielen jazykové kompetencie, ale hlavne techniku čítania. Preto sú potrebné kvalitatívne zmeny v edukačných postupoch pri vzdelávaní rómskych detí.

Úloha bola ukončená záverečnou správou, prostriedky stanovené kontraktom na jej riešenie boli využité efektívne.

Preventívne programy kariérového poradenstva pre deti a mládež so špeciálnymi výchovnými potrebami

V rámci riešenia tejto úlohy sa pripravili a pilotne odskúšali informačno-poradenské programy pre žiakov a študentov s poruchami správania, pre deti s poruchami sluchu a pre deti zo sociálne znevýhodneného prostredia, pomocou ktorých sa zvýši pre nich dostupnosť, kvalita a rozsah informácií o povolaniach, zamestnaniach a potrebách trhu práce, rozvinie sa ich aktivita, sebaopoznanie a kľúčové kompetencie nevyhnutné pre úspešné zaradenie sa do sveta práce.

Úloha bola ukončená záverečnou správou, prostriedky stanovené kontraktom na jej riešenie boli využité efektívne.

3. Úlohy na základe požiadavky zadávateľa, ktorých užívateľom sú právnické osoby (školy, školské zariadenia a ich zamestnanci)

Implementácia individuálneho reedukačného programu do rutínnej praxe diagnostických centier a reedukačných domovov

V rámci úlohy boli realizované metodické a supervízne aktivity, zamerané na používanie metodiky Individuálneho reedukačného programu v rutínnej pedagogicko-výchovnej praxi výchovných a prevýchovných zariadení. VÚDPAP sa ďalej podieľal na spolupráci s odborníkmi s RDDaM pri príprave koncepcie prevencie (terciárna prevencia) a na spolupráci s Asociáciou riaditeľov ZOUS a RDDaM..

Práca na úlohe pokračuje, prostriedky stanovené kontraktom na jej riešenie boli využité efektívne.

Odborné lektorské kapacity Metodicko-pedagogickým centrám pre oblasť psychologických služieb učiteľom, výchovným poradcom, školským psychológom a špeciálnym pedagógom

Prostredníctvom Metodicko-pedagogických centier boli naďalej poskytované aktuálne psychologické poznatky pedagogickej verejnosti. Realizovala sa séria prednášok o problematike intelektovo nadaných žiakov pre MPC Bratislava (v spolupráci s ďalšími inštitúciami) v rámci vzdelávania výchovných poradcov a ostatných poradcov v systéme výchovného poradenstva: Efektívna prevencia pred nezamestnanosťou začína kariérovou výchovou a kariérovým poradenstvom v školách a školských zariadeniach.

Boli realizované vzdelávacie prednášky v rámci špecializačných inovačných štúdií pracovníkov špeciálno-pedagogických poradní. Ďalšie výstupy pre pedagógov boli realizované v zborníkoch Raabe.

Práca na úlohe pokračuje, prostriedky stanovené kontraktom na jej riešenie boli využité efektívne.

Optimalizácia edukačných postupov u rómskych žiakov

Vytvorené boli učebné plány (UP) a učebné osnovy (UO) pre druhý ročník špecializovanej triedy v základnej škole. UP a UO pre prvý i druhý ročník boli aktualizované po schválení nového školského zákona. Pre triedy boli zadovážené učebné pomôcky pre jednotlivé predmety a učebné materiály (učebnice, pracovné zošity, metodické príručky), ktoré sa v praxi osvedčili ako najvhodnejšie pre deti z málo podnetného, jazykovo a kultúrne odlišného prostredia.

Práca na úlohe pokračuje, prostriedky stanovené kontraktom na jej riešenie boli využité efektívne.

Adaptácia a vytvorenie slovenských noriem neverbálneho intelligenčného testu pre deti predškolského a mladšieho školského veku

Medzinárodná spolupráca na výskume, spolu s Českou republikou a Holandskom (Inštitút pedagogicko-psychologického poradenství Praha, Testcentrum Praha a Univerzitou v Groningene), bola zavŕšená poslednými úpravami slovenskej verzie testu a korektúrou manuálu. Výsledky štandardizácie na Slovensku, zapracované do slovenskej verzie manuálu boli definitívne pripravené na publikáciu v septembri 2008.

Práca bola ukončená, prostriedky stanovené kontraktom na jej riešenie boli využité efektívne.

Vývoj a overenie programu na rozvíjanie sociálnych kompetencií a spôsobilostí žiakov I. stupňa ZŠ

V rámci riešenia úlohy autorky vytvorili program na rozvíjanie sociálnych kompetencií pre žiakov 1. stupňa a overovali jeho účinnosť. Pred a po programe sa merala spokojnosť a subjektívna pohoda žiakov v škole, s priateľmi a celková spokojnosť. Najväčší efekt programu bol zaznamenaný u dievčat štvrtého ročníka.

Práca na úlohe bola ukončená, prostriedky stanovené kontraktom na jej riešenie boli vynaložené efektívne.

Interdisciplinárna konferencia s medzinárodnou účasťou Dieťa v ohrození XVII.

Interdisciplinárna konferencia Dieťa v ohrození XVII: „Psychologické, legislatívne a sociálne problémy ochrany detí rozvedených rodičov“ sa uskutočnila pod záštitou verejného ochrancu práv v SR Pavla Kandráča, v dňoch 28. – 29.11.2008 v Bratislavskej vysokej škole práva za účasti 100 odborníkov. Z konferencie bude pripravený zborník.

Práca na úlohe bola ukončená, prostriedky stanovené kontraktom na jej riešenie boli využité efektívne.

4. Úlohy na základe požiadavky zadávateľa, ktorých užívateľom sú fyzické osoby (deti so špeciálnymi edukačnými potrebami – nadané deti a deti s rôznymi druhmi postihnutia a ich rodiny, poslucháči psychológie, sociálnej práce a pedagogických odborov)

Detské centrum - starostlivosť o deti so špeciálnymi edukačnými potrebami

Detské centrum poskytuje multidisciplinárne ambulantné služby deťom s postihnutím, s vývinovými poruchami učenia, s odchýlkami v emočnom a sociálnom vývine, školsky neúspešným deťom a ich rodinám. Najčastejšie diagnózy sú: DMO, mentálna retardácia, narušený vývin reči, vývinové poruchy učenia. V roku 2008 využilo ambulantné služby 343 klientov, z toho 153 nových. Uskutočnilo sa 4982 diagnostických, terapeutických a poradenských sedení, z toho 1443 logopedických, 1205 psychologických, 96 neurologických a psychiatrických, 1448 fyzioterapeutických, 388 špeciálnopedagogických a 402 sociálneho poradenstva. Súčasťou ambulantných služieb je diagnosticko- terapeutická skupina s poldenným pobytom, do ktorej sú deti prijímané na obdobie od troch týždňov do 10 mesiacov. V roku 2008 sa v diagnosticko - terapeutickej skupine vystriedali deti s dg.

Downov syndróm, progresívna svalová dystrofia, DMO v kombinácii s mentálnou retardáciou, pervazívnou poruchou, hydrocefalom, narušeným rečovým vývinom.

V Detskom centre prebiehali odborné praxe a stáže pre študentov psychológie FFUK, UCM, TU, Prešovskej Univerzity a študentov viacerých odborov PedF UK. Pokračovala spolupráca so školami a školskými poradenskými zariadeniami pri integrovaní žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami.

Práca na úlohe pokračuje, prostriedky stanovené kontraktom ne je riešenie boli využité efektívne.

Psychologická poradňa pri VÚDPaP

V rámci úlohy pracovníci ústavu poskytujú komplexné psychologické služby deťom, rodičom i pedagógom bez nároku na honorár. V roku 2008 bolo prostredníctvom poradne ústavu vyšetrených 99 klientov, s ktorými bolo uskutočnených 302 sedení. Odborné rady boli poskytované aj cez médiá.

Práca na úlohe pokračuje, prostriedky stanovené kontraktom na jej riešenie boli využité efektívne.

Zariadenie dennej výchovnej a vzdelávacej starostlivosti

Zariadenie poskytuje edukačnú starostlivosť integrovanej skupine zdravých a postihnutých detí. Skupinu navštevovalo 5 postihnutých detí (s dg. DMO+MR – 2 deti, ochrnutie po onkologickom ochorení, Downov syndróm, poruchy správania so sebapoškodzovaním) a 10 zdravých. Okrem stimulácie vývinu a predškolskej prípravy je práca orientovaná najmä na sociálnu integráciu postihnutých detí. V rámci stáží a odborných praxí zariadenie navštevovali študenti UK, UCM a TU.

Práca na úlohe pokračuje, prostriedky stanovené kontraktom na jej riešenie boli využité efektívne.

Spracovávanie rešerší a informácií z oblasti vývinovej psychológie, patopsychológie a sociálnych služieb

V roku 2008 sa v informačno-edičnom stredisku vykonávali nasledujúce činnosti - dopĺňanie zoznamu citovanej literatúry výskumných pracovníkov VÚDPaP, objednávka zahraničných periodík na rok 2008, kontakt s Národnou agentúrou ISBN v Martine o pridelenie ISBN publikáciám, ktoré vydáva VÚDPaP, vypracovávanie rešerše pre externých používateľov knižnice aj pre výskumných pracovníkov VÚDPaP.

Informačno-edičné stredisko zabezpečovalo preklady abstraktov do časopisu Psychológia a patopsychológia dieťaťa a odborné preklady článkov výskumných pracovníkov na publikovanie do zahraničných časopisov. Bola zabezpečená distribúcia PaPD.

Práca na úlohe pokračuje, prostriedky stanovené kontraktom na jej riešenie boli využité efektívne.

Závěrečné hodnotenie

- úlohy s termínom ukončenia v roku 2008 boli splnené, termíny ukončenia 2 úloh boli so súhlasom objednávateľa (VEGA, sekcia regionálneho školstva MŠ SR) predĺžené
- ostatné úlohy boli realizované v súlade s časovým harmonogramom zakotveným v projektoch alebo majú trvalý charakter
- kvalitu grantových výskumných úloh posudzuje Vedecká grantová agentúra (VEGA)
- ostatné ukončené výskumné úlohy (inštitucionálne) boli obhajované pred oponentskou komisiou
- kvalita nevýskumných úloh je stanovená mierou akceptácie zo strany zriaďovateľského rezortu, škôl a školských zariadení ako aj zo strany užívateľskej verejnosti (postihnuté deti a ich rodičia)
- poskytnuté finančné prostriedky boli použité na plnenie jednotlivých úloh v súlade s kontraktom.